

STG CONFIDENTIEEL

Directie Operatiën
Koninklijke landmacht
Afdeling Inlichtingen en Veiligheid
Sectie Inlichtingen
Nr.: 32894/4/240795

SUPINTREP

MOSTAR

Standdatum 24 juli 1995

STG CONFIDENTIEEL

Stg CONFIDENTIEEL

Inhoud

Inhoudsopgave	1
Algemeen	2
Weer en terrein	3
Situatie voor de instelling van de moslim-Kroatische federatie	3
Situatie na de instelling van de moslim-Kroatische federatie	7
Groepering, sterkte en intenties van militaire eenheden	10
Unified Police Force MOSTAR (UPFM)	10
Bijlagen: A - Militaire situatie BOSNIE-HERZEGOWINA	
B - Kaart omgeving MOSTAR	
C - Plattegrond MOSTAR	
D - Situatie MOSTAR (stad)	
E - Militaire situatie MOSTAR	
F - Situatie MOSTAR (omgeving)	

Algemeen

1. De stad MOSTAR (coördinaat: UTM 33T YJ 2802) is vooral bekend door de Turkse brug uit de 16^e eeuw, de "Stari Most" of "Most Stari", hetgeen oude brug betekent. MOSTAR ligt in het zuiden van BOSNIË-HERZEGOWINA, een gebied dat wordt gedomineerd door de Bosnische Kroaten. Het is de enige stad van betekenis in dit gebied en is de hoofdstad van het zevende (Kroatische) kanton van de Federatie van BOSNIË-HERZEGOWINA (moslim-Kroatische federatie). MOSTAR wordt door de moslims beschouwd als de "poort" naar West-HERZEGOWINA.

2. Een recente volkstelling meldt een bevolkingsaantal van circa 61.000, inclusief circa 26.000 ontheemden/vluchtelingen. In het westelijke stadsdeel (Bosnisch-Kroatisch) leven circa 42.000 mensen, waaronder 13.000 ontheemden, en in het oostelijk stadsdeel (moslim) wonen 19.000 mensen, waaronder 13.000 ontheemden.

Afb. 1. Fabriekscomplex in de omgeving van het vliegveld

3. MOSTAR was voor de oorlog een industriestad. Het grootste deel van de industrie lag in het zuidelijke deel van de stad

Stg CONFIDENTIEEL

waar, ondermeer, een grote staalfabriek en de "Soko" vliegtuigfabriek (op het militaire vliegveld) waren gevestigd. Soko was de enige fabriek in voormalig Joegoslavië waar straalvliegtuigen werden gebouwd. Toen de Servische troepen in april 1992 vertrokken, namen ze het grootste deel van de apparatuur mee en werd de vliegtuigfabriek ontmanteld. Het (civiele) vliegveld van MOSTAR (thans buiten gebruik) ligt nabij de samenloop van de rivieren BUNA en NERETVA in een in cultuur gebrachte vallei. De landingsbaan was lang genoeg voor grote vrachtvliegtuigen, maar is niet meer bruikbaar.

In de buitenwijk SOKO bevindt zich een gevangenis. Het ziekenhuis ligt in de wijk BJELI BRIJEG, in het westelijke deel van de stad. Dit ziekenhuis is het belangrijkste in de omgeving en heeft een capaciteit van ruim 200 bedden. Verder zijn er twee kazernes en een zestal militaire depots in de stad.

4. MOSTAR ligt in de Sector zuid-west van UNPROFOR en ligt in het gebied van verantwoordelijkheid van het Spaanse VN-bataljon.

Weer en terrein

5. Terrein. MOSTAR ligt in de vallei van de rivier de NERETVA. Deze vallei, die op de grens van het zuidoostelijke kustgebied en de DINARISCHE ALPEN ligt, heeft veelal steile oevers. Het reliëf van de DINARISCHE ALPEN loopt van het NW naar het ZO. Ten oosten van MOSTAR liggen toppen tussen 1.000 en 1.900m hoogte. Ten noorden van MOSTAR, op de oostelijke oever van de NERETVA, ligt een gebied genaamd BJELO POLJE. Dit gebied is matig begroeid en tamelijk vlak. Ten zuiden van MOSTAR is de vallei slechts 1,2 km breed. De hellingen hier hebben diepe voren. Verder zuid wordt het gebied gekenmerkt door lage heuvels en een grote kom, met een diameter van circa 6 km. De heuvels hebben in het algemeen een helling van minder dan 30 graden. De begroeiing bestaat uit gras, struikgewas tot circa 3 meter hoogte, boomgaarden en naaldbomen (gemiddeld 1 boom per 6 m²). Westelijk van het militaire vliegveld bevinden zich hogere toppen, van 470 tot 1.000 m. Circa 10 km ten zuiden van MOSTAR, vlak bij de samenloop van de rivieren BUNA en NERETVA, ligt het gebied BLAGAJ (een vlak gebied dat ontwikkeld is voor weekeindhuisjes). Enkele honderden meters verder bevindt zich in de NERETVA een stuwdam met een electriciteitscentrale.

6. Klimaat. MOSTAR ligt op de grens van het Middellandse Zeeklimaat en het gematigd landklimaat. MOSTAR wordt wel eens de heetste plaats van Europa genoemd. Er komen - bij uitzondering - wel eens temperaturen voor van 45° C.

Situatie voor de instelling van de moslim-Kroatische federatie

7. In de opstina (= gemeente) MOSTAR woonden voor het uit-

Stg CONFIDENTIEEL

breken van het conflict circa 160.000 mensen, waarvan 35% moslims, 34% Bosnische Kroaten, 19% Bosnische Serviërs en 12% zonder etnische binding. Ongeveer 70.000 mensen woonden in de stad MOSTAR. De oorspronkelijke bevolking van deze stad bestond uit 65% Bosnische Kroaten, 25% moslims en 10% Bosnische Serviërs. Gedurende 1993 zijn er in het moslim-deel van de stad circa 20.000 (moslim)vluchtelingen bij gekomen. De stad is door de vijandelijkheden zwaar beschadigd. Als gevolg van de vele beschietingen werkten nutsvoorzieningen niet meer of waren zeer beperkt bruikbaar. De watervoorziening was nog slechts voldoende voor het Kroatische stadsdeel; het moslim-deel moest het doen met water uit de rivier. Ook de gas- en elektriciteitsvoorziening was tot het Kroatische stadsdeel beperkt. Brandhout was in de omgeving voldoende aanwezig. De moslims beschikten slechts over een geïmproviseerd noodhospitaal, omdat het ziekenhuis in het westelijke (Kroatische) deel van de stad staat. De voedselvoorziening in het oostelijk deel was kritiek en er waren geen wintervoorraden. Gaarkeukenen verstrekten één maaltijd per dag.

Afb. 2. Een gaarkeuken

8. In de zomer van 1993 verhevigde de strijd tussen de mos-

juli '95

Stg CONFIDENTIEEL

Stg CONFIDENTIEEL

lims en Bosnische Kroaten vooral in het centrale en zuidelijke deel van BOSNIË-HERZEGOWINA. Het doel van de Armija Bosna i Hercegovina (ABiH, Bosnisch regeringsleger) was het forceren van een toegang tot de Adriatische Zee. Hierbij waren ze aangewezen op de verbindingswegen die door het dal van de rivier de NERETVA naar de kust lopen. De Bosnische Kroaten hadden het oprichten van een Kroatische eenheidsstaat als doel. Deze staat, met de historische naam HERZEG BOSNA, beslaat ongeveer dat gedeelte van BOSNIË-HERZEGOWINA dat nu door de Bosnische Kroaten wordt beheerst. De stad MOSTAR zou de hoofdstad moeten worden van deze staat. De stad is al van oudsher de hoofdstad van HERZEGOWINA.

Afb. 3. Straatbeeld in gehavend MOSTAR

9. In de tweede helft van 1993 kregen de Bosnische Kroaten bij hun gevechten in het zuiden van BOSNIË-HERZEGOWINA steun van het reguliere Kroatische leger (Hrvatska Vojska, HV). De HV was echter niet betrokken bij de strijd in/om MOSTAR. In de loop van 1993 heeft de strijd in MOSTAR zich zodanig ontwikkeld dat het westelijke, reeds door hen gedomineerde, deel van de stad volledig onder controle van de Bosnische Kroaten kwam. De moslims concentreerden zich in het oostelijke, minder

Stg CONFIDENTIEEL

ontwikkelde, deel van de stad. De NERETVA vormde een natuurlijke scheiding. De wijk DONJA MAHALA, inclusief het deel dat op de westelijke oever ligt, behoort in zijn geheel tot het moslim-deel van de stad (zie afbeelding 8). Etnische zuiveringen vonden voornamelijk plaats in het westelijke deel van de stad. Er werden huiszoekingen gedaan en moslim-mannen werden opgepakt en geïnterneerd door militairen van de HVO (Hrvatske Vijece Obrane, Bosnisch Kroatisch leger) en/of de politie. Ook werden moslim-mannen gedwongen veldversterkingen voor de HVO op te richten. In augustus 1993 werd de VN de toegang tot de stad ontzegd. Humanitaire hulp kon hierdoor de stad niet bereiken. Door gebrek aan zwaar materieel was de ABiH niet in staat de stad te ontzetten. In augustus 1993 dreigden zij de stuwdammen in de NERETVA op te blazen, maar dat is niet gebeurd. Vanaf september 1993 konden humanitaire transporten van UNHCR de stad weer bereiken. Beschietingen tussen Kroaten in het westelijke, en moslims in het oostelijke deel van de stad gingen echter door. De HVO beschikte ondermeer over tanks, artillerie en antitankwapens. De ABiH had slechts lichte wapens, maar voerde infiltraties en sabotage-activiteiten uit in het Bosnisch Kroatische stadsdeel. Inmiddels waren de bruggen over de rivier de NERETVA vernietigd of zodanig beschadigd dat ze niet meer te gebruiken waren.

10. Na een week intensief tank- en artillerievuur werd, op 9 november 1993, de uit 1566 stammende Turkse brug "Stari Most" door de HVO met tankgranaten verwoest. Naast de vernietiging van een historisch monument, vernietigden de Bosnische Kroaten vooral een monument met symbolische waarde voor de moslims. Volgens de commandant van 4 (ABiH) Corps was dit door de HVO met opzet gedaan. De Bosnische Kroaten wilden alle verbindingen met het oostelijke, moslim stadsdeel verbreken. Tot februari 1994 gingen de beschietingen tussen de ABiH en de HVO vrijwel onophoudelijk door, waardoor grote schade aan het oostelijk (moslim)deel van de stad ontstond. Een wapenstilstand in februari 1994 en de oprichting van de moslim-Kroatische federatie deden de beschietingen afnemen. In maart 1994 werden enkele artillerie- en mortierstukken die rond de stad stonden opgesteld, teruggetrokken. Sindsdien zijn de beschietingen in de stad nagenoeg gestaakt.

Situatie na de instelling van de moslim-Kroatische federatie

11. Februari 1994 - heden. In de overeenkomst die in februari 1994 in Washington werd gesloten, is ondermeer bepaald dat moslims en Bosnische Kroaten een federatie zouden vormen. Afgesproken werd dat de stad MOSTAR voor bepaalde tijd onder EU-bestuur zou staan. De stad zou als voorbeeld moeten dienen voor andere steden in het conflictgebied. Na de wapenstilstand en de vorming van de moslim-Kroatische federatie zijn tussen de EU, de president van de moslim-Kroatische federatie Kresimir Zubak, en de president van BOSNIË-HERZEGOWINA Alija Izetbegovic, afspraken gemaakt over een stadsbestuur onder EU-leiding, voor een periode van twee jaar. De Duitser Hans Koschnik is met ingang van 23 juli 1994 tot voorzitter van het stadsbestuur benoemd. Voor het aanvaarden van zijn functie heeft hij als voorwaarde gesteld dat de stad volledig gedemilitariseerd moet worden. Hoewel de partijen elkaar wantrouwen en het demilitariseringsproces langzamer verliep dan verwacht, bleek dat de partijen in eerste instantie bereid waren de overeenkomst/afspraken over de demilitarisering naar de letter uit te voeren. De demilitarisering van de stad en omgeving is redelijk geslaagd. Over integratie of samenwerking tussen de betrokken partijen viel echter nauwelijks te praten.

12. In deze periode zijn onder andere de medische voorzieningen verbeterd. Het stadsziekenhuis in het westelijk deel is sinds de oorlog alleen ter beschikking van Bosnische Kroaten. Na het geïmproviseerde noodhospitaal maken de moslims (in het oostelijk stadsdeel) sinds mei 1994 gebruik van een, door Zuidafrikaanse moslims geschonken, mobiel hospitaal.

In MOSTAR-West opereerden een aantal 'bendes', die bestonden uit militairen van de HVO. Zij plunderden de daar nog wonende moslims met als doel hen te verdrijven. Deze bendes vormden een belemmering voor het lopende vredesproces in MOSTAR. Medio 1994 woonden naast de Bosnische Kroaten en moslims nog een klein aantal Bosnische Serviërs in MOSTAR. Hiervan woonden er ongeveer 500 in Oost-MOSTAR en 3.000 in West-MOSTAR. Hoe groot deze Bosnisch Servische gemeenschap op dit ogenblik is, is niet bekend.

13. Huidige politieke situatie. Het mandaat voor de Europese Unie Administratie Mostar (EUAM) is: bouw de stad op tot een eenheid voor alle nationaliteiten. In de praktijk is MOSTAR verdeeld. Er functioneren drie stadsbesturen: in het westelijk stadsdeel het Bosnisch Kroatisch bestuur, in het oostelijk stadsdeel het Bosnische (moslim)bestuur en 'in het midden' het neutrale EUAM-bestuur. Vanaf het begin werd de EUAM geconfronteerd met politieke tegenstellingen en wantrouwen tussen de Bosnische Kroaten en de moslims. Het oostelijk stadsdeel was door de oorlog zwaar beschadigd waardoor het meer hulp kreeg bij de wederopbouw dan het minder zwaar beschadigde westelijke

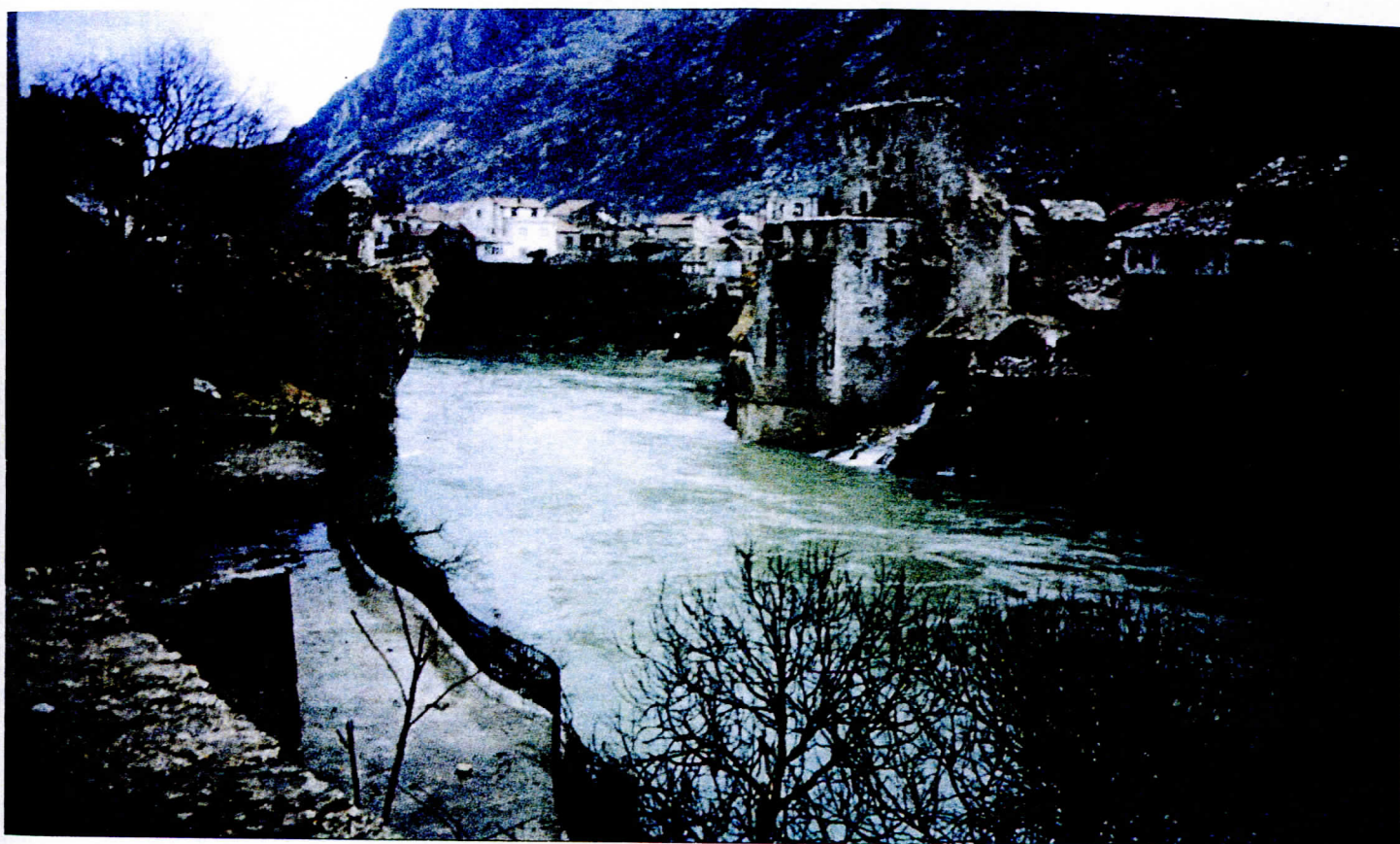
Afb. 4. VN-waarnemers op patrouille

deel. Dit tot groot ongenoegen van de Bosnische Kroaten die zich tekort gedaan voelden; te meer daar MOSTAR wordt beschouwd als de hoofdstad van het Bosnisch Kroatische HERCEG-BOSNA. Daar het nauwelijks mogelijk bleek overeenkomsten tussen de partijen te sluiten (bijvoorbeeld gezamenlijke politie en administratie), tracht de EUAM op basis van een parallelle ontwikkeling de wederopbouw te bevorderen. Van Europese zijde werd druk uitgeoefend op de Bosnische Kroaten zich soepeler op te stellen en aan de opbouw van Oost-MOSTAR wordt minder voortvarend gewerkt. Er worden geen projecten meer ter hand genomen die niet voor het einde van het EUAM-mandaat (23 juli 1996) volledig uitgevoerd kunnen zijn. Verder worden er geen investeringen gedaan die de unificatie afbreuk kunnen doen. Hoewel zij voorkeur geven aan een Kroatisch gedomineerd MOSTAR, is er van Bosnisch Kroatische zijde sprake van een iets coöperatiever houding.

14. Huidige militaire situatie. Bij de oprichting van de moslim-Kroatische federatie werd voorzien in de vorming van een gezamenlijk Bosnisch Kroatisch/moslim leger. Er bestaan 'Joint Headquarters' in SARAJEVO en TRAVNIK. Op lagere niveaus

Stg CONFIDENTIEEL

wordt niet samengewerkt. Eén van de redenen hiervoor is dat de Bosnische Kroaten niet betrokken willen worden bij de strijd tussen de Bosnische Serviërs en de moslims als er geen Bosnisch Kroatisch belang in het geding is. Er bevinden zich circa 3800 HVO- en 700 ABiH-militairen op diverse checkpoints in en rond de gedemilitariseerde zone (DMZ). Een toenemend aantal ABiH-militairen bevindt zich in de DMZ. In de omgeving van MOSTAR en in de DMZ vinden regelmatig artillerie- en mortierbeschietingen door de VRS (Bosbische Serviërs) plaats. Sinds mei 1995 echter nemen de beschietingen met toe. De gebieden rond HUMILISANI-POTOCI, ten noordoosten, en BLAGAJ, ten zuidwesten van MOSTAR, zijn regelmatig het doelwit van deze beschietingen.

Afb. 5. Restanten van de 'Stari Most' uit 1566.

15. NAVO-luchtaanvallen op Bosnisch Servische munitiedepots in de omgeving van PALE, en het ABiH-offensief rond SARAJEVO hebben geen aanwijsbaar effect gehad op de situatie rond MOSTAR.

16. Factoren die de situatie in de toekomst zouden kunnen beïnvloeden zijn:

juli '95

Stg CONFIDENTIEEL

Stg CONFIDENTIEEL

- a. het verlenen van doorgang aan de Rapid Reaction Force (RRF) op weg naar het noorden;
- b. de reactie van de Bosnische Serviërs op de voortdurende gevechten van de HV en HVO gericht tegen de Zuid-KRAJINA;
- c. het verlenen van doorgang aan gevechtseenheden ten behoeve van een eventuele terugtrekking van UNPROFOR. (De belangen van de Bosnische Kroaten en de moslims in deze lopen uiteen).

Groepering, sterkte en intenties van militaire eenheden
(zie bijlage E)

17. Situatie augustus 1994. De ABiH-troepen in oost-MOSTAR bestonden uit twee lichte infanteriebrigades die behoorden tot 4 Corps. Zij beschikten over enkele mortieren 82/120mm, artillerie-, antitank- en luchtdoelgeschut. De Bosnische Kroaten in het westelijk stadsdeel beschikten over twee infanteriebrigades. In een straal van 20 kilometer rond MOSTAR bevonden zich nog twee infanteriebrigades. Deze behoorden tot de Operationele Zone Zuidoost van de HVO. Zij beschikten over circa 10 artilleriestukken, een zevental tanks, enkele gepantserde personeelsvoertuigen en meervoudige raketwerpers 128 mm en enkele tientallen mortieren 82/120 mm en stukken luchtdoelgeschut. Beide partijen hebben hun troepen en middelen buiten de DMZ gebracht, waarna hergroepering heeft plaats gevonden. De VRS bevindt zich op circa 20 km ten oosten van MOSTAR, met twee infanteriebrigades die behoorden tot het Herzegovina Korps. Zoals reeds gesteld was de VRS niet betrokken bij de gevechten tussen de moslims en de Bosnische Kroaten in en rond MOSTAR. Wel zouden zij vanaf Bosnisch Servisch grondgebied artilleriesteun hebben verleend aan de Bosnische Kroaten. MOSTAR ligt binnen het bereik van de artillerie van het VRS-Herzegovina Korps.

18. Het is niet waarschijnlijk dat de Bosnische Serviërs zullen trachten MOSTAR in te nemen. Het lijkt waarschijnlijker dat het gebied ten zuiden van MOSTAR, de omgeving van STOLAC, de prioriteit heeft. Het doel zou het afsnijden van de verbinding van SARAJEVO met de ADRIATISCHE ZEE kunnen zijn. Dit is ook mogelijk in de omgeving van KONJIC, ten noorden van MOSTAR.

19. Situatie juli 1995. Vooralsnog wordt aangenomen dat in de troepenconstellatie rond MOSTAR nauwelijks verandering is gekomen sedert augustus 1994.

Unified Police Force MOSTAR (UPFM)

20. De West Europese Unie (WEU) heeft besloten om ten behoeve van de wederopbouw van MOSTAR een politieorganisatie ter beschikking te stellen. Deze politieorganisatie, de Unified

Stg CONFIDENTIEEL

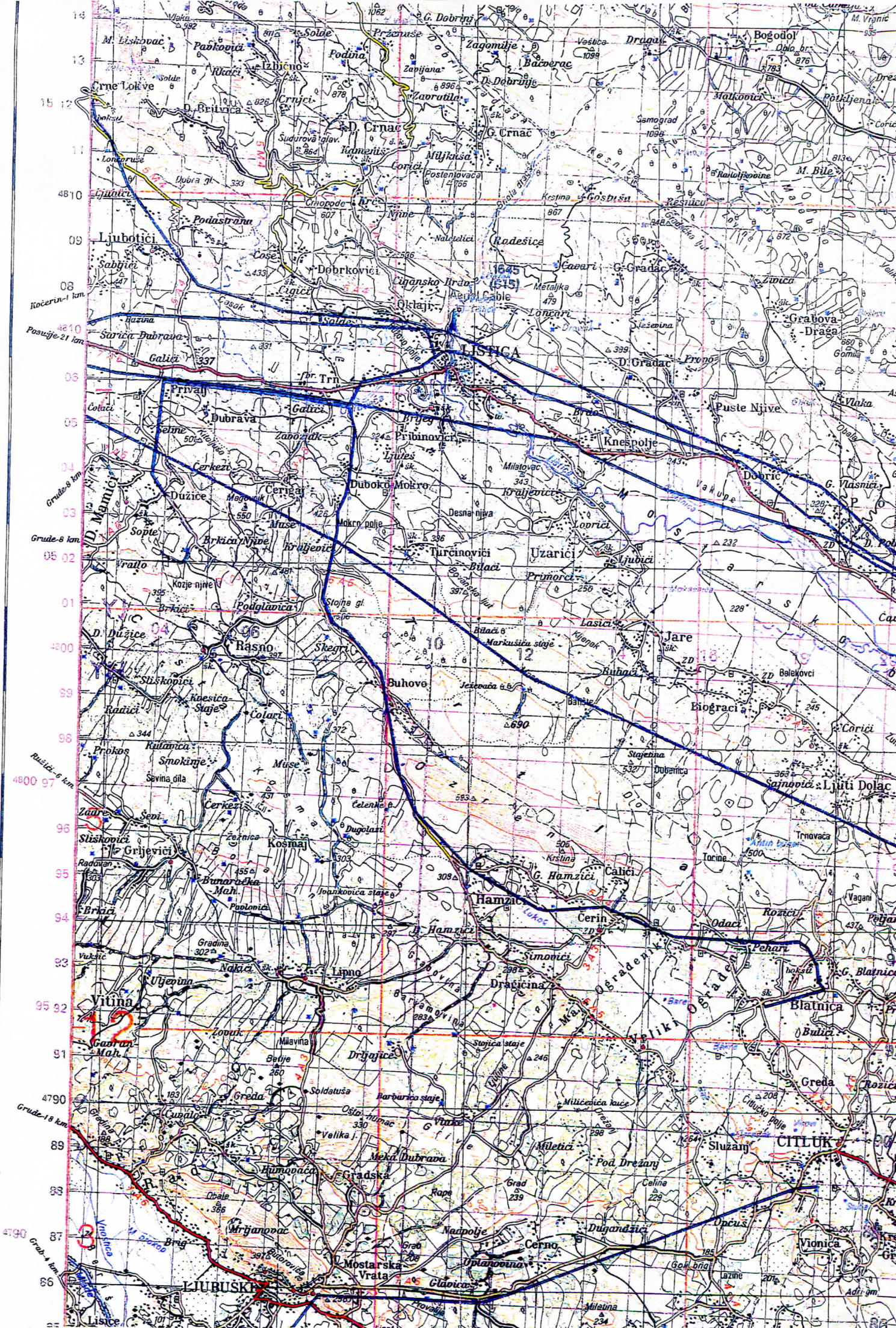
Police Force MOSTAR (UPFM), is belast met de unificatie en het toezicht op de lokale politie. De UPFM bestond in juni 1995 uit 153 politiemensen uit verschillende Europese landen (Spanje 10 man, Frankrijk 19, Duitsland 68, Italië 20, Luxemburg 2, Nederland 15, Portugal 11 en het Verenigd Koninkrijk 8 man). Er zijn voor MOSTAR oost en west sectorhoofden benoemd. Leden van UPFM zijn als "shift-leader"/monitor aanwezig in de operatiekamers van de politiebureau's in oost en west MOSTAR. Door zogenaamde "traffic patrols" en "general patrols" wordt de plaatselijke politie gecontroleerd. Voorlopig patrouilleren de Bosnische Kroaten in het westelijk stadsdeel, en de moslims in het oostelijk stadsdeel. Verder wordt een tiental checkpoints gecontroleerd, vallend onder het Spaanse VN-bataljon en de lokale politie.

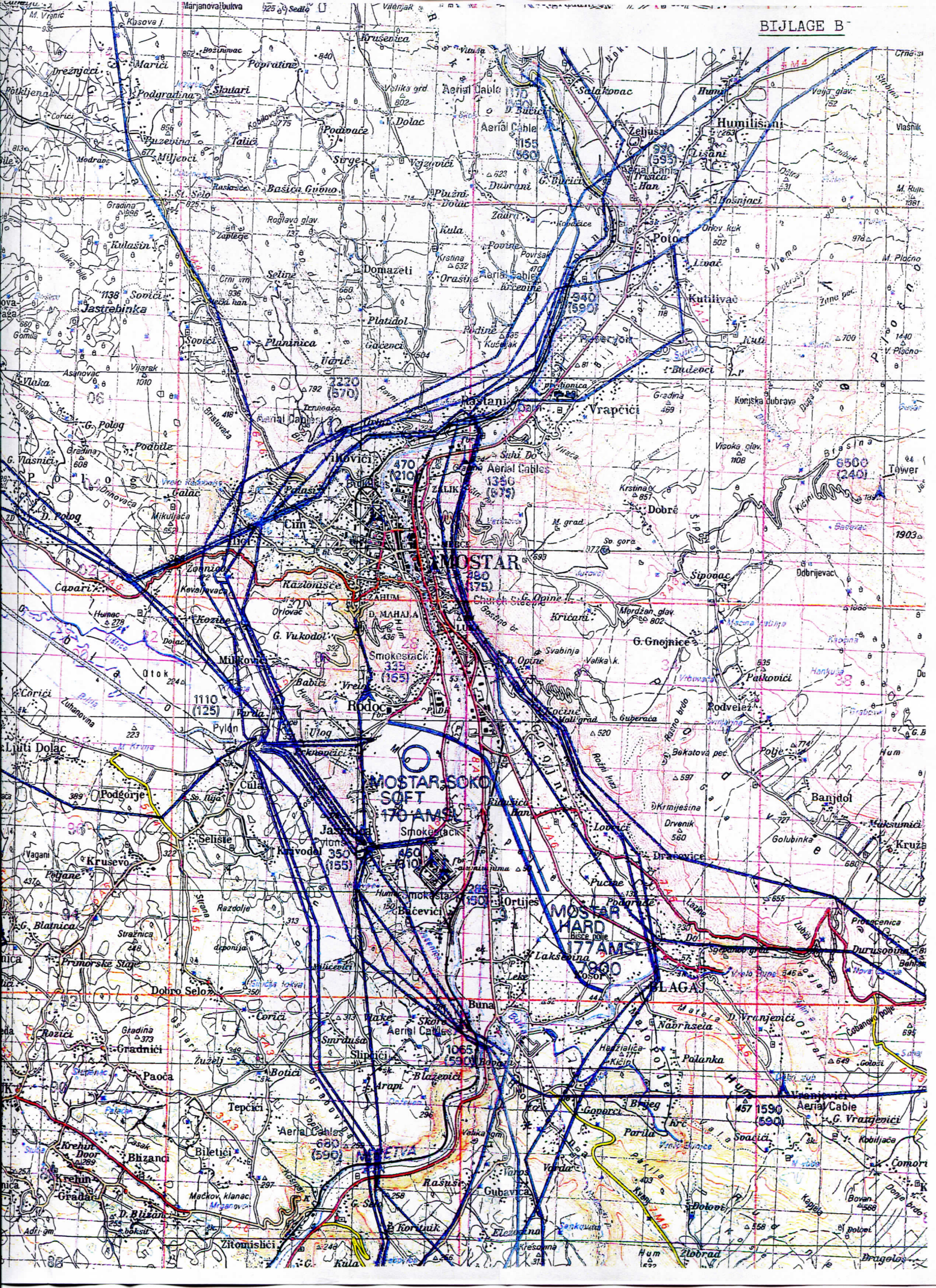
Doel van deze checkpoints is: voorkomen dat militaire en burgervoertuigen met militairen de gedemilitariseerde zone rond MOSTAR binnen gaan. Na controle door het Spaanse VN-bataljon controleert de lokale politie de inzittenden op wapenbezit en noodzakelijke documenten. Indien niet aan de eisen wordt voldaan wordt de toegang geweigerd. Op deze wijze tracht men versterking van één van de partijen te voorkomen. In de praktijk blijkt dat van een permanente controle/bezetting van de posten door de UPFM geen sprake is. Met name de posten in het westelijk stadsdeel functioneren minder goed, daar de aanwezigheid van de UPFM niet altijd op prijs wordt gesteld. De UPFM kan hier weinig tegen doen omdat de lokale politie geen verantwoording verschuldigd is aan de WEU. Verder wordt slechts een klein deel van de voertuigen gecontroleerd. De controle aan moslimzijde is frequenter dan aan Bosnisch Kroatische zijde. Daar waar sprake is van een gezamenlijke Bosnisch Kroatische/moslim controlepost functioneert een en ander meestal naar behoren en zijn er minder problemen. Om de effectiviteit te verhogen is op 1 juni 1995 een gezamenlijke controle van de voormalige confrontatielijn ingesteld, waaraan vertegenwoordigers van oost en west MOSTAR en de UPFM deelnemen.

MILITAIRE SITUATIE BOSNIË-HERZEGOWINA

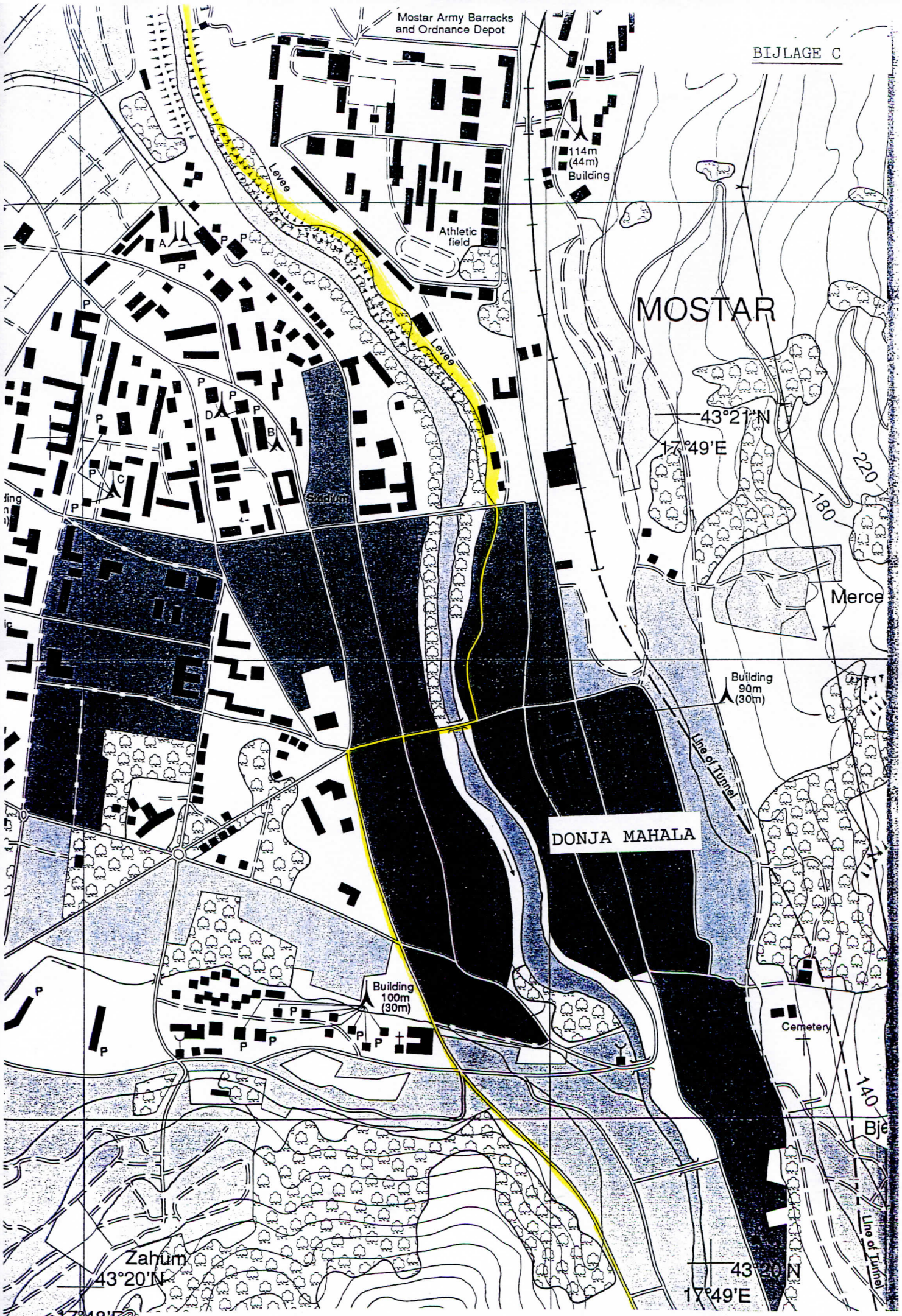
Makarska-573

Mostar Army Barracks and Ordnance Depot

BIJLAGE C

MOSTAR

43°21'N

17°49'E

220

180

Merce

Building
90m
(30m)

DONJA MAHALA

Line of Tunnel

Building
100m
(30m)

Cemetery

140

Bje

43
17°49'E

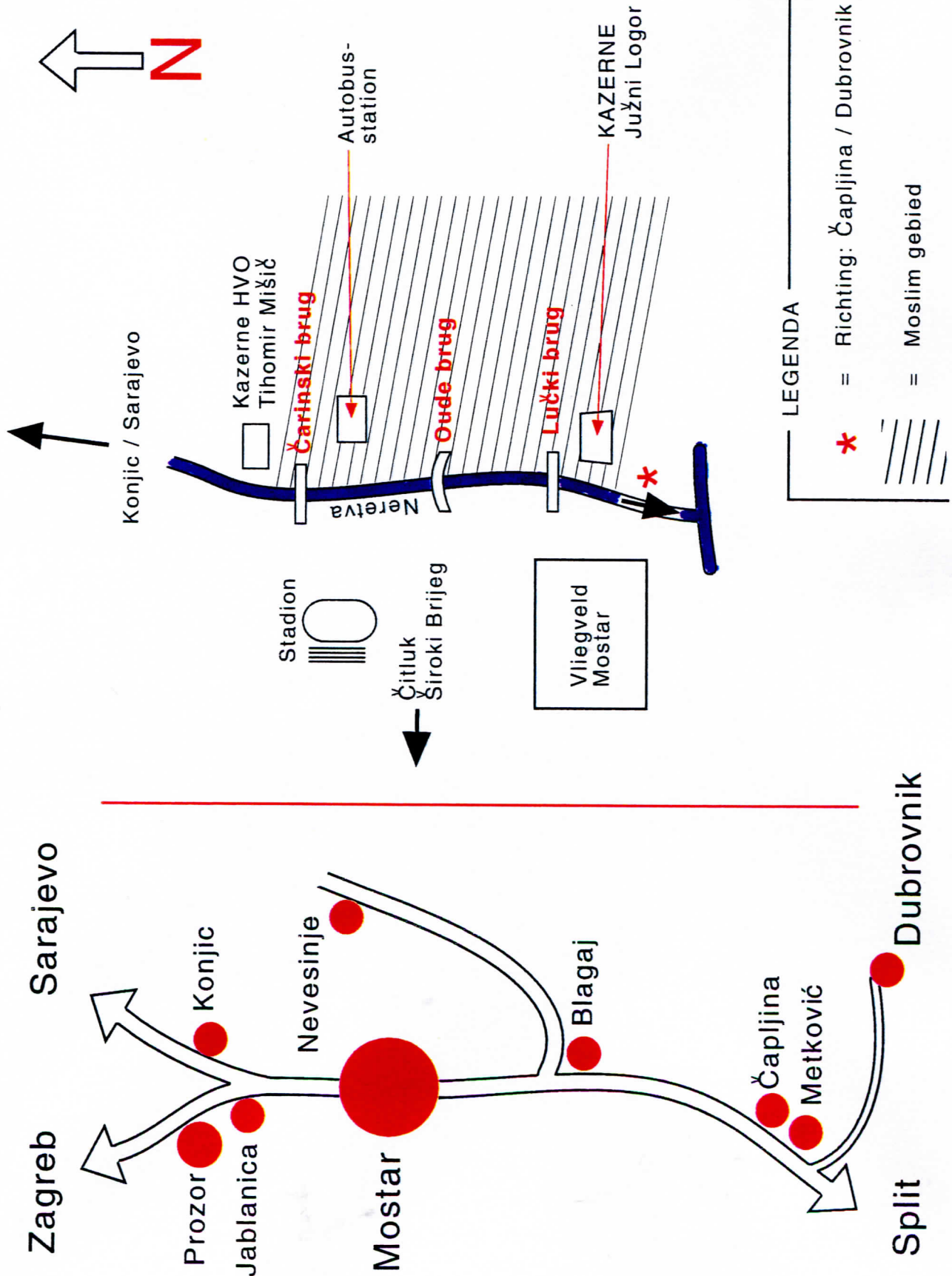
Zahum

43°20'N

17°48'E

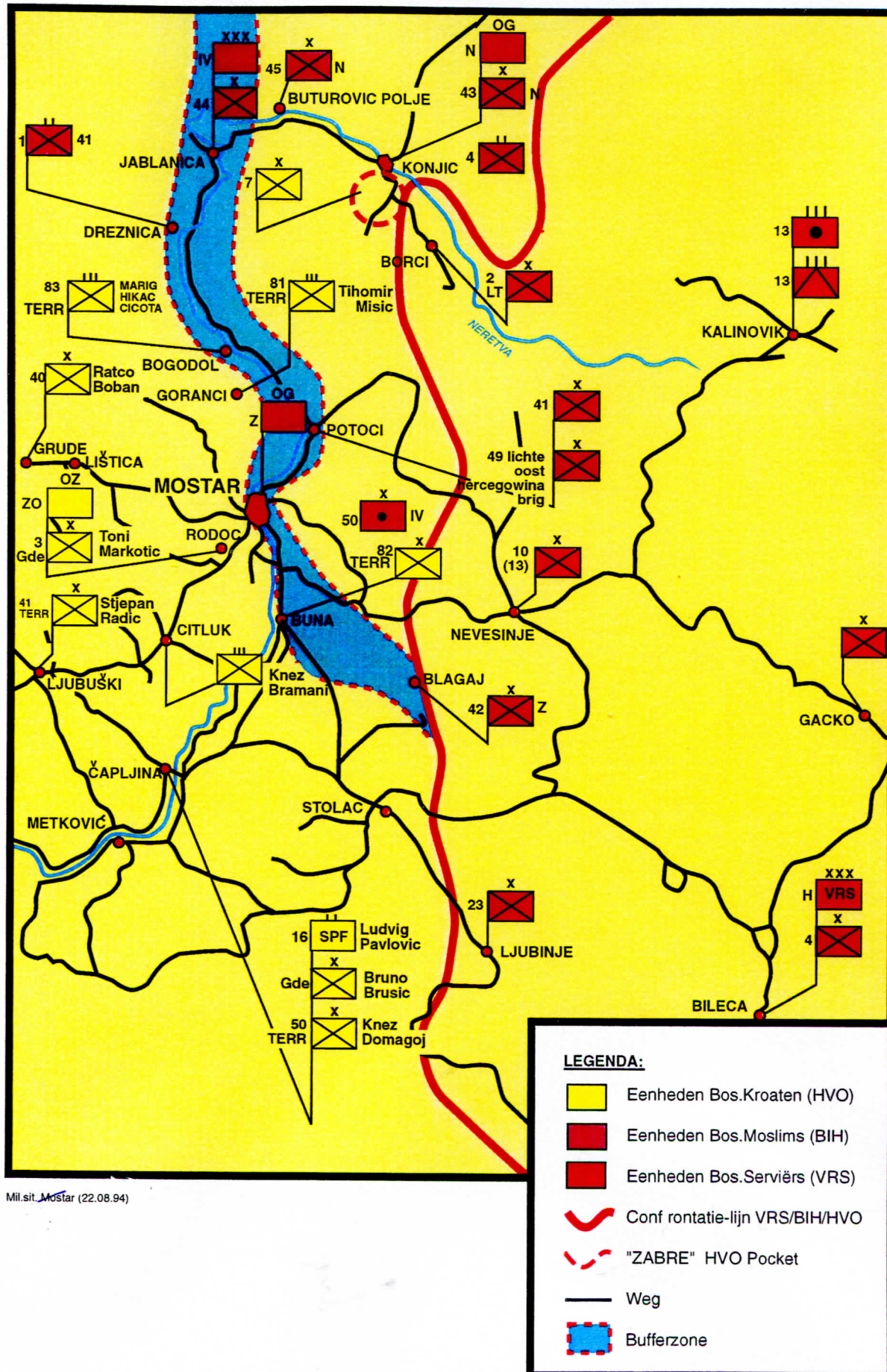
= grens tussen moslim- en kroatische gedeelte van de stad

Situatie Mostar

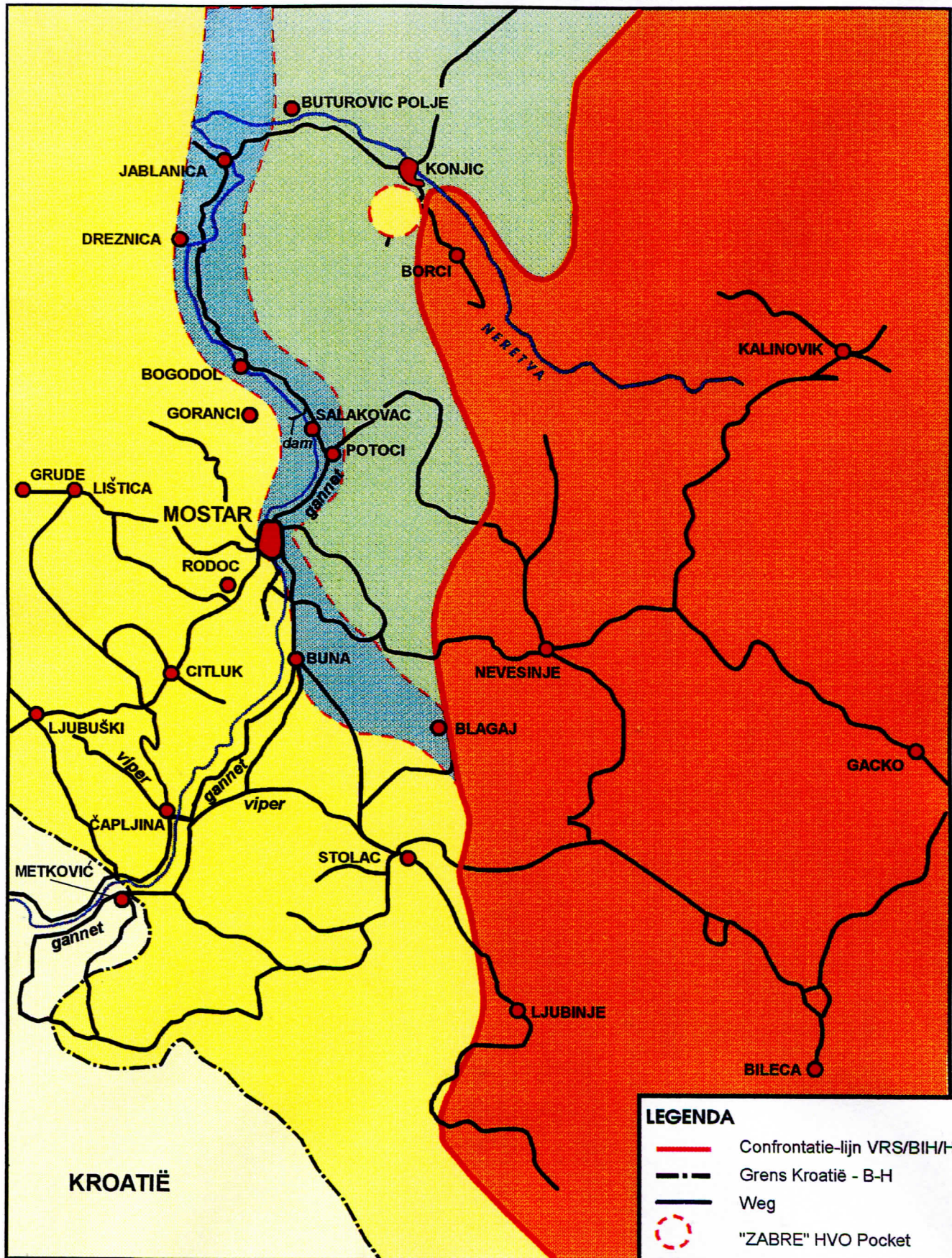
Stg CONFIDENTIEEL

MILITAIRE SITUATIE MOSTAR

Mil.sit_Mostar (22.08.94)

SITUATIE MOSTAR

LEGENDA	
	Confrontatie-lijn VRS/BIH/HVO
	Grens Kroatië - B-H
	Weg
	"ZABRE" HVO Pocket
	Bufferzone
	BOS. KROATEN
	MOSLIMS
	SERVIËRS

Sit. Mostar (01.07.95)